NOVI ZMAGOVALCI IN PORAŽENCI NA PODEŽELJU

Doris Schmied (ur.): *Winning and losing. The changing geography of Europe's rural areas*, 307 str. Ashgate, Aldershot 2005.

Po opredelitvah Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (2006) zavzema podeželje v EU 92 % celotnega ozemlja, na njem pa živi 56 % prebivalcev. Evropsko podeželje zaradi tehnoloških, gospodarskih, prebivalstvenih in političnih sprememb doživlja temeljite procese prestrukturiranja. Namen dela, ki je sestavni del Ashgateovega niza o podežlju, je preučitev procesov preobrazbe in njihovega vpliva na evropsko podeželje. Tokrat združuje primerjalne raziskave iz Francije, Finske, Nemčije, Grčije, Irske, Španije, Portugalske in Velike Britanije ter prinaša poglobljeno in vsestransko sliko prestrukturiranja podeželja v preteklih petdesetih letih ter ugotavlja, na katerih področjih/območjih je evropsko podeželje 'zmagovalno' in/ali 'poraženo'.

Delo sestavlja zbirka prispevkov (poleg uvoda še 15 poglavij) avtorjev različnih strok, ki so imeli precej manevrskega prostora pri strukturiranju prispevkov, zato knjiga deluje kot mozaik. V vsebinskem pogledu je delo razdeljeno na tri dele (podeželsko gospodarstvo, podeželsko prebivalstvo in podeželska območja), ki se smiselno dopolnjujejo pri prikazu učinkov procesov preobrazbe podeželja. Prvi del o spreminjanju podeželskega gospodarstva se osredotoča na zaposlitveno prestrukturiranje (v prihodnosti potencialno večja nezaposlenost moških na podežlju), sodobno vlogo kmetijstva na heterogenem evropskem podežlju, industrializacijo podeželja (problemi podeželskih območij z nizkimi stroški dela), kritično ovrednotenje razvoja turizma na podežlju, širitev in vlogo informacijsko-komunikacijske tehnologije na podežlju ter na problem oskrbe z dobrinami in storitvami redko poseljenih območij. Zaradi vse bolj očitnih tovrstnih problemov na slovenskem podežlju sta zanimivi zlasti zadnji tematiki, ki vključujeta kar nekaj predlogov za izboljšanje obstoječih razmer in zmožnosti podeželskih območij na področju uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije ter ohranjanju trgovine na drobno in oskrbe v najširšem smislu.

Drugi del se ukvarja s procesi vključevanja in izločanja ter z njihovimi posledicami na podežlju. Avtorji razpravljajo o izključenosti s trga delovne sile, družbeni izključenosti ter kako spol in starost vplivata na vzorce izključenosti. Poudarek je tudi na zelo zanimivih izkušnjah, čedalje bolj prisotnih tudi na slovenskem podežlju, glede vključevanja/izključevanja doseljencev na podežlju (na primer občasno bivajočih v sekundarnih bivališčih, domačinih povratnikov oziroma na novo stalno naseljenih prebivalcih): o demografskih, gospodarskih, socialnih posledicah, spremembah vrednosti nepremičnin, storitev, oskrbe oziroma o učinkih tovrstnega doseljevanja na lokalno skupnost. Ključna beseda v tovrstnih odnosih po ugotovitvah urednice ni dihotomija odnosov, ampak vključevanje, zblíževanje in povezovanje ljudi, ki se zanimajo za načrtovanje skupne prihodnosti na podežlju.

Tretji del se ukvarja z neposredno vidnimi in merljivimi učinki prestrukturiranja podeželja, t.j. s prikazom posameznih primerov novih podeželskih zmagovalcev in poražencev. Gorska območja, ki jih običajno ovrednotimo kot obrobná zaradi težje dostopnosti, pomanjkljive infrastrukture in ostrih klimatskih pogojev, so predstavljena tako kot zmagovalci in poraženci. Ključ do uspeha v nemškem primeru leži v sposobnosti oživitve

raznovrstnih dejavnosti: kmetje kombinirajo dohodek od subvencij za okolju prijazno pridelavo z oblikovanjem prepoznavne blagovne znamke in učinkovite tržne strategije ter z razvojem turizma. Tovrstne konkretne analize so potrebne kot zgled in motivacija na področju predvidevanja rezultatov prestrukturiranja podeželja.

Zadnje poglavje prinaša povzetek izkušenj, pridobljenih s številnimi vrednotenji pobude LEADER (fr. Liason Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale; pobuda Evropske unije, ki stremi k izgradnji lokalne zmogljivosti za zaposlovanje in k razvoju raznovrstnih dejavnosti na podeželju). Le-ta je predstavljena kot sredstvo, ki preko partnerstev, lokalnega vpliva, razvoja ali krepitve vezi itd. ustvarja zmagovalne situacije na podeželju. Brez dvoma predstavlja LEADER pomembno prelomnico v primerjavi s konvencionalnimi pristopi k razvoju podeželja v številnih državah, vendar bi se avtor lahko osredotočil tudi na njegove pomanjkljivosti.

Pričujoča poglavja so kombinacija tehničnih pregledov obstoječih razmer in razvojnih teženj na evropskem podeželju; struktura in zapis bralca privlačita. Medtem ko imajo nekatera poglavja značaj bolj ali manj podrobnih povzetkov raziskav, pa številne študije primerov prinašajo dragoceno zbirko izkušenj ter prispevajo k zanimivosti in uporabnosti knjige, saj omogočajo na eni strani vpogled v heterogenost podeželske Evrope, na drugi pa tudi v številne skupne poteze. Izpostavljenih je nekaj pomembnih problemov evropskega podeželja, čeprav bi ponekod pričakovali več kritičnih pogledov in teoretičnih okvirov. Pogrešamo zaključno sintezno poglavje, ki bi prineslo nekaj povzetkov, teženj, hipotetičnih modelov zmagovalcev in poražencev ter potencialnih idej za prihodnost evropskega podeželja. Pomanjkljivost knjige je tudi odsotnost prispevkov iz Vzhodne in Srednje Evrope, čeprav je potrebno istočasno priznati, da prispevki z izbranimi študijami primerov vključujejo raznolikost relevantnih problemov evropskega podeželja. Kljub tej kritiki knjiga nudi izjemno spodbudno in zanimivo ter poglobljeno branje. Z zelo dobro izbranimi študijami iz različnih držav EU izvrstna Ashgateova zbirka razprav omogoča vpogled v spoznavanje in razumevanje spreminjajoče se usode evropskih podeželskih območij. Knjiga je sodoben vodič v družbenogospodarsko prestrukturirano evropsko podeželje in bo zanimiva za različne strokovne discipline, študente in akademike, neposredne akterje na podeželju in za prebivalce podeželja.

Irma Potočnik Slavič